

Результати експертного опитування

«Система регіональної безпеки у Східній Європі. Місце і формати залучення України»

Після початку агресії Росії проти України у 2014 році геополітична і безпекова ситуація у Східній Європі та й у Європі в цілому змінилась. За більше, ніж три роки, вона не покращилась та й навіть має тенденції до поступового загострення, що проявилось у період підготовки і проведення російсько-білоруських військових навчань «Захід-2017». На місці зруйнованої системи колективної безпеки у Східній Європі утворився безпековий вакуум, незважаючи на продовження, часом демонстративних, зусиль ОБСЄ, ЄС, НАТО і навіть ООН.

Експерти з України та інших країн Центральної і Східної Європи надали свої оцінки безпекової ситуації у регіоні Східної Європи в рамках експертного опитування, проведеного Центром глобалістики «Стратегія XXI» у партнерстві з Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні¹.

Оцінюючи фактори, які визначають драматичні зміни безпекової ситуації у регіоні Східної Європи за останні 10 років, дві третини респондентів – 68,8% - оцінили, що анексія Криму Росією стала першочерговим із них (допускалось декілька відповідей). Серед іншого, головними факторами експерти також назвали: війну в Грузії у 2008 році (56,3%); розв'язану Росією війну на Донбасі (37,5%); промову Путіна на Мюнхенській конференції з безпеки у 2007 році (31,3%); нечітку політику ЄС у східному напрямку (25%); відділення Косово (18,8%); відмову надати ПДЧ Україні і Грузії на Бухарестському саміті НАТО у 2008 році (18,8%).

Це свідчить про те, що зміни у регіоні Східної Європи були спровоковані порушенням Росією міжнародного права і порядку. Відповідно, 68,6% опитаних оцінили, що ключовою причиною погіршення безпекової ситуації у регіоні є агресивна політика Росії, а 12,5% - слабкість ключових універсальних міжнародних організацій – ООН, ОБСЄ і РС (Рис.1).

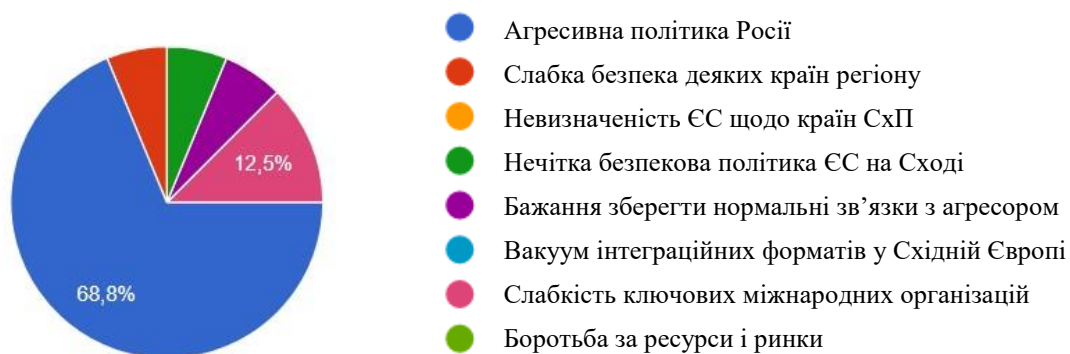

Рис.1. Що є ключовою причиною погіршення безпекової ситуації у Східній Європі?

¹ Експертне опитування проводилось в період 27 жовтня – 08 листопада 2017 року й охопило 16 респондентів.

Зазначена причина відсутності безпеки у Східній Європі залишається актуальною і сьогодні. За оцінками опитаних експертів (допускалось декілька відповідей), головними поточними проблемами для безпеки в регіоні є: окупація та анексія Криму Росією (56,3%); затяжні конфлікти (43,8%); російське вторгнення на Донбас (43,8%); нестабільна внутрішньополітична ситуація в деяких східноєвропейських країнах (37,5%); неконтрольовані урядами / окуповані території (25%); мілітаризація регіону (25%); бюрократизація інституцій ЄС і НАТО (18,8%); інформаційна війна (18,8%).

Як результат, Росія (з 10 пунктами) розглядається як країна, яка найбільше впливає на безпекову ситуацію у Східній Європі. Серед країн, найбільш впливовими у вимірі безпеки гравцями у Східній Європі також є Україна (8), США (8), Польща (6), Німеччина (4), Туреччина (2) і Румунія (2).

Окрім країн Східноєвропейського регіону, такі міжнародні організації, як Європейський Союз і НАТО, також мають вплив на безпекову ситуацію, хоча вони переважно сконцентровані на безпеці своїх країн-членів. 87,5% респондентів переконані, що поглиблення безпекового співробітництва між ЄС і НАТО може покращити безпекову ситуацію у Східній Європі, і тільки 12,5% мають протилежне бачення (Рис.2).

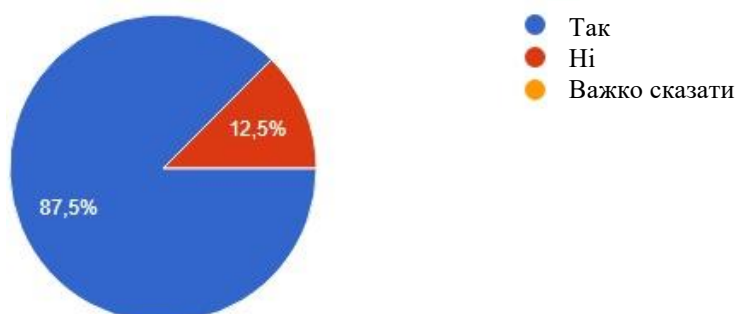

Рис.2. Чи може поглиблення безпекового співробітництва між ЄС і НАТО покращити безпекову ситуацію у Східній Європі?

Більшість опитаних експертів оцінили, що НАТО має відігравати ключову роль у регіональній безпеці в Східній Європі за рахунок розширення НАТО на Схід, посилення ролі НАТО в регіоні та/чи розвитку спеціального партнерства з НАТО. ЄС, на думку респондентів, має також відігравати активну безпекову роль шляхом посилення санкцій проти Росії, зменшення залежності від російських енергоресурсів, допомоги країнам регіону у зміцненні національної стійкості і протидії викликам безпеці.

Респонденти, в цілому, підтримали ідею створення нового регіонального безпекового формату, але без Росії та під егідою ЄС і НАТО.

Відповідаючи на запитання, якою є роль України у системі безпеки Східної Європи, майже всі опитані експерти висловили переконання, що Україна є провайдером безпеки для Східної Європи, ключовим компонентом і головним гравцем європейської безпеки, новою східноєвропейською опорою трансатлантичної безпеки, східним форпостом у протидії новим викликам і загрозам з ключовою роллю у стримуванні агресивної політики Росії і демонстрації іншим країнам пострадянського простору альтернативної російській моделі розвитку. Україна стає прикладом і джерелом досвіду з протидії усім видам гібридної війни. Таким чином, врегулювання російсько-українського конфлікту сприятиме посиленню регіональної безпеки.